

DE GROTE CIRKEL

meulenhoff.nl

MAGGIE SHIPSTEAD

**DE GROTE
CIRKEL**

ROMAN

VERTAALD DOOR MARION DROLSBACH EN LUCIE SCHAAP

MEULENBREE

ISBN 978-90-290-9587-7

ISBN 978-94-023-1909-5 (e-book)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *Great Circle*

Omslagontwerp: Pinta Grafische Producties

Omslagbeeld: Christopher Richard Wynne Nevinson / Peter Nahum at
The Leicester Galleries / Bridgeman Images

Kaarten: Joe LeMonnier

Vormgeving binnenwerk: Steven Boland

Het gedicht van Rainer Maria Rilke is vertaald door Piet Thomas in
Het Getijdenboek (Ten Have, Utrecht, 2004).

De regels uit 'Robert Bruce's March to Bannockburn' van Robert Burns
zijn ten dele overgenomen uit de vertaling van Jacob van Lennep in
Verzamelingen van Voortbrengselen van Uitheemse Vernuften. Eerste deel
(M. Westerman & Zoon, Amsterdam, 1863).

Het citaat uit *De storm* van William Shakespeare komt uit de liedvertaling
van Bavo Hopman (bavohopman.nl/tag/full-fathom-five/).

© 2021 Maggie Shipstead

© 2022 Nederlandse vertaling Marion Drolsbach, Lucie Schaaap en Meulenhoff
Boekerij bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk,
fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

Voor mijn broer

In groeiende kringen leef ik mijn leven.
Ze strekken zich over de dingen uit.
De laatste voleinden is mij niet gegeven
wellicht, maar 'k waag het met hart en huid.

In kringen rond God, de oeroude burcht,
beweeg ik mij zwevend al eeuwen lang,
niet wetend: ben ik een valk, het gerucht
van een storm of een verheven gezang.

R.M. Rilke, *Het Getijdenboek*

Als je een bol met een scherp mes dwars doormidden snijdt in twee gelijke helften, vormt de omtrek van elk snijvlak een grootcirkel: dat wil zeggen, de grootste cirkel die je over een bol kunt trekken.

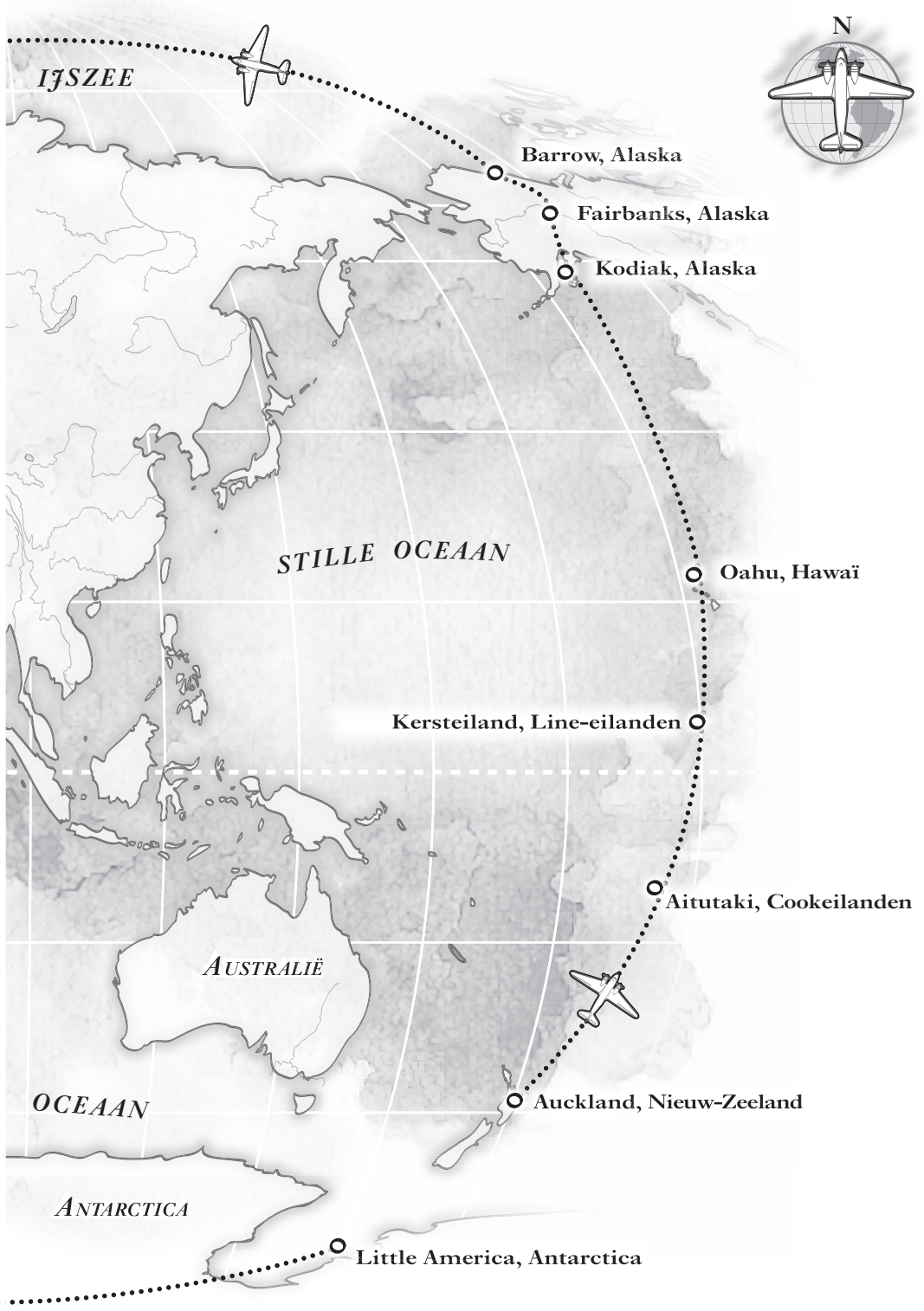
De evenaar is een grootcirkel. Alle lengtegraden vormen met hun spiegelbeeld ook grootcirkels. De kortste verbinding tussen twee punten op een bol zoals de aarde is altijd een boog die een deel is van een grootcirkel.

Door twee recht tegenover elkaar liggende punten, zoals de noordpool en de zuidpool, loopt een oneindig aantal grootcirkels.

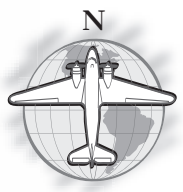
**Kaart van
Marians vlucht,
1950**

IJSZEE

Barrow, Alaska

Fairbanks, Alaska

Kodiak, Alaska

STILLE OCEAAN

Oahu, Hawai

Kersteiland, Line-eilanden

Aitutaki, Cookeilanden

AUSTRALIË

OCEAAN

Auckland, Nieuw-Zeeland

ANTARCTICA

Little America, Antarctica

Little America III, Rossijsplateau, Antarctica

4 maart 1950

Ik ben geboren om te zwerven. Ik ben gevormd naar de aarde zoals een zeevogel naar een golf. Er zijn vogels die vliegen tot ze sterven. Ik heb mezelf een belofte gedaan: mijn laatste afdaling zal geen machteloze tuimelpartij zijn, maar een stootduik als van een jan-van-gent, een doelbewuste duik recht op iets diep in zee af.

Ik sta op het punt te vertrekken. Ik zal proberen de cirkel van onderaf opwaarts te trekken, zodat het einde samenvalt met het begin. Ik had liever gehad dat de lijn een gladde meridiaan was, een volmaakte, strakgespannen ring, maar noodzaak bepaalde dat onze koers meanderde: de toevallige spreiding van eilanden en vliegvelden, de brandstof die het vliegtuig nodig had.

Ik heb nergens spijt van, maar zou dat wel hebben als ik het toestond. Ik mag alleen denken aan het vliegtuig, de wind en de kust, zo ver weg, waar weer land begint. Het klaart iets op. We hebben het lek zo goed mogelijk gerepareerd. Binnenkort vertrek ik. Ik heb een hekel aan de nimmer eindigende dag. De zon omcirkelt me als een roofvogel. Ik verlang naar een rustmoment van sterren.

Cirkels zijn wonderbaarlijk omdat ze eindeloos zijn. Alles wat eindeloos is, is wonderbaarlijk. Maar eindeloosheid is ook een kwelling. Ik wist dat de horizon nooit gevat zou kunnen worden en toch joeg ik hem achterna. Wat ik gedaan heb is dwaas, maar ik kon niet anders.

Het is niet zoals ik had verwacht, nu de kring bijna gesloten is, er tussen begin en einde alleen nog één laatste, angstwekkende water-vlakte ligt. Ik dacht dat ik zou geloven dat ik de wereld had gezien, maar er is te veel wereld en te weinig leven. Ik dacht dat ik zou gelo-

ven dat ik iets had voltooid, maar nu betwijfel ik of er wel iets is wat voltooid kan worden. Ik dacht dat ik niet bang zou zijn. Ik dacht dat ik meer zou worden dan ik ben, maar in plaats daarvan weet ik dat ik minder ben dan ik dacht.

Het is niet de bedoeling dat iemand dit ooit leest. Mijn leven is mijn enige bezit.

Maar toch, maar toch, maar toch.

Laatste aantekening uit *De zee, de lucht, ertussen de vogels: het verloren logboek van Marian Graves*. Uitgegeven door D. Wenceslas & Sons, New York, 1959.

Los Angeles

December 2014

Ik wist alleen maar wie Marian Graves was omdat een vriendin van mijn oom me als kind altijd in de bibliotheek dropte en ik daar een keer lukraak een boek pakte waarvan de titel *Onverschrokken dames van de lucht* luidde of zoiets. Mijn ouders waren opgestegen in een vliegtuig en nooit teruggekeerd en naar bleek had een behoorlijk percentage van de onverschrokken dames hetzelfde lot getroffen. Daarmee was mijn interesse gewekt. Misschien was ik op zoek naar iemand die me vertelde dat omkomen bij een vliegtuigramp geen nare dood was. Als iemand dat trouwens werkelijk tegen me had gezegd, zou ik hebben gedacht dat hij uit zijn nek lulde. In het hoofdstuk over Marian stond dat ze grootgebracht was door haar oom en toen ik dat las, kreeg ik kippenvel, want ik ben óók grootgebracht (nou ja) door mijn oom.

Een aardige bibliotheekmevrouw zocht Marians boek voor me op – *De zee, de lucht*, enzovoort – en ik bestudeerde het aandachtig als een astroloog die een sterrenkaart raadpleegt, in de hoop dat Marians leven op een of andere manier het mijne zou verklaren, me zou vertellen wat ik moest doen en hoe ik moest zijn. Het meeste wat ze schreef ging mijn pet te boven, al wakkerde het wel een vage wens aan om mijn eenzaamheid om te zetten in avontuur. Op de eerste pagina van mijn dagboek schreef ik in vette hoofdletters: IK BEN GEBOREN OM TE ZWERVEN. Daar bleef het bij, want wat kun je daarna nog schrijven als je tien bent en je de hele tijd ofwel in het huis van je oom in Van Nuys bent ofwel auditie doet voor reclamespotjes op televisie? Nadat ik het boek had teruggebracht, vergat ik Marian min of meer. Vrijwel

alle onverschrokken dames van de lucht zijn eigenlijk vergeten. In de jaren tachtig had je een enge tv-docu over Marian en op internet zit een handjevol verstokte Marian-fans nog steeds allerlei theorieën uit te venten, maar ze is niet beklífd zoals Amelia Earhart. Mensen denken tenminste dat ze weten wie Amelia Earhart was, al is dat niet waar. Dat is niet echt mogelijk.

Dat ik zo vaak in de bibliotheek werd gedumpte pakte uiteindelijk in mijn voordeel uit, want terwijl andere kinderen op school waren, zat ik op de ene na de andere klapstoel in de ene na de andere gang bij zowat elke auditie in Los Angeles en omgeving voor jonge witte meisjes (of jonge meisjes van een niet-gespecificeerd ras, wat ook wit betekent), vergezeld door deze of gene oppas of vriendin van mijn oom Mitch, twee categorieën die nu en dan overlaptten. Ik denk dat de vriendinnen soms aanboden om voor me te zorgen in de hoop dat hij hen als moederlijk zou beschouwen, waarvan ze meenden dat het hun kansen verhoogde om in aanmerking te komen als echtgenote, maar dat was niet echt een goede strategie om het vuurtje brandende te houden bij ome Mitch.

Toen ik twee was, stortte de Cessna van mijn ouders in Lake Superior. Daar gaat men tenminste van uit. Er is nooit enig spoor teruggevonden. Mijn vader, de broer van Mitch, bestuurde het vliegtuig, mijn ouders waren onderweg naar een romantisch uitje in de verafgelegen blokhut van een vriend om, zoals Mitch het formuleerde, weer tot elkaar te komen. Zelfs toen ik nog heel jong was, zei hij altijd dat mijn moeder maar bleef rondneuken. Zijn woorden. Als je het mij vraagt geloofde Mitch niet in een kindertijd. ‘Maar ze wilden ook niet zonder elkaar,’ zei hij dan. Mitch had iets met slagzinnen. Hij was ooit begonnen als regisseur van sentimentele films voor televisie met titels als *Love Takes a Toll* (over een tolgambtenaar) en *Murder for Valentine’s Day* (drie keer raden).

Mijn ouders hadden me uit logeren gegeven bij burens in Chicago, maar in hun testament lieten ze me na aan Mitch. Er was ook verder niet echt iemand. Geen andere ooms of tantes en mijn grootouders waren een combinatie van dood, vervreemd, afwezig en onbetrouwbaar. Mitch was de kwaadste niet, maar had wel dat opportunistische soort instinct dat Hollywood kenmerkt, dus na een paar maanden zorgde hij via een connectie bij wie hij nog iets tegoed had dat ik

in een appelmoesreclame kon figureren. Vervolgens regelde hij een agent voor me, Siobhan, waarna ik zo regelmatig moest opdraven voor reclamespotjes, gastoptredens en televisiefilms (ik speelde de dochter in *Murder for Valentine's Day*) dat ik zover ik me kan herinneren altijd bezig ben geweest met acteren of pogingen daartoe. Ik vond het doodnormaal: steeds weer een plastic pony in een plastic stal zetten terwijl de camera's draaiden en een of andere onbekende volwassene je vertelde hoe je moest glimlachen.

Toen ik elf was – Mitch had zich inmiddels opgewerkt van films van de week naar muziekvideo's en probeerde met witte knokkels van inspanning de indiefilmwereld binnen te klauteren – had ik mijn spreekwoordelijke grote doorbraak: de rol van Katie McGee in een tijdreis sitcom voor kinderen die *The Big-Time Life of Katie McGee* heette.

Op de set was mijn leven vlekkeloos en vrolijk gekleurd, een en al woordgrapjes en kloppende verhaallijnen en kamers met drie muren onder een hete hemel van schijnwerpers. Ik haalde alles uit de kast voor een hinnikende lachband, gekleed in outfits die zo overdreven trendy waren dat ik eruitzag als een uithangbord van de heersende pubermode. Als ik niet hoefde te werken, deed ik dankzij Mitch' laksheid min of meer wat ik wilde. In haar boek schreef Marian Graves: *Als kinderen werden mijn broer en ik grotendeels aan ons lot overgelaten. Ik geloofde – en jarenlang was er niemand die dat tegensprak – dat ik mocht doen en laten wat ik wilde, dat ik overal mocht gaan waar ik maar de weg naartoe kon vinden.* Ik was waarschijnlijk een onbesuisdere donderstraal dan Marian, maar voelde me net als zij. De wereld lag aan mijn voeten en vrijheid was mijn springtouw. Als het leven je laat vallen, maak je er een salto van.

Toen ik dertien was, de merchandising van *Katie McGee* inmiddels over de toonbank vloog en Mitch *Tourniquet* had geregisseerd en zich in het succes wentelde als een doorgetripte big in de modder, verhuisden we naar een huis in Beverly Hills dat Mitch op basis van ons beider inkomsten had gekocht. Zodra ik niet langer ver weg in de Valley woonde, stelde de jongen die Katie McGee's oudere broer speelde me voor aan zijn vunzige rijkelui vriendjes van de middelbare school, die me oppikten in de auto en meenamen naar feestjes en hun handen niet thuis konden houden. Mitch merkte waarschijnlijk niet hoe vaak ik weg was, want zelf was hij meestal ook de hort op. Soms

kwamen we allebei 's nachts om een uur of twee, drie thuis, allebei tamelijk ver heen ook, dan knikten we elkaar toe als twee mensen die elkaar in een hotel op de gang tegenkomen, deelnemers aan hetzelfde losbandige congres.

Maar ik had ook geluk: de docenten op de set van *Katie McGee* waren oké en raadden me aan te gaan studeren. Dat leek me wel wat, dus toen de serie afgelopen was, kletste ik me naar binnen bij New York University. Dat ik een tv-sterretje was hielp zeker ook een handje. Het was dat ik al klaarstond om te vertrekken toen Mitch overleed aan een overdosis, anders was ik waarschijnlijk in L.A. blijven hangen en had ik me ook dood gefeest.

En toen had ik weer geluk of misschien juist niet: na één semester kreeg ik een rol in de eerste *Archangel*-film. Soms vraag ik me af wat er gebeurd zou zijn als ik in plaats daarvan mijn studie had afge maakt, gestopt was met acteren en in vergetelheid was geraakt, maar hoe had ik ooit van mijn leven het kolossale bedrag kunnen afslaan dat ze me voor de rol van Katerina boden? De rest is daarom allemaal niet relevant.

Tijdens mijn korte uitstapje naar het hoger onderwijs had ik tijd om het vak Inleiding in de filosofie te volgen, waar ik kennismakte met het panopticum, de hypothetische gevangenis die Jeremy Bentham heeft verzonnen, met alleen één popperig wachthuisje in het midden van een enorme cellenring. Je hebt aan één opzichter genoeg, want hij kan je in principe elk moment in de gaten houden en het idee dát je misschien in de gaten wordt gehouden telt veel meer dan dat je daadwerkelijk in de gaten wordt gehouden. Toen kwam Foucault, die het hele panopticumconcept gebruikte als metafoor voor het idee dat denken dat je misschien wel in de gaten wordt gehouden al volstaat om iemand of een groep te disciplineren en domineren. Het was duidelijk dat de docent wilde dat wij allemaal zouden denken dat het panopticum iets griezeligs en verschrikkelijks was, maar later, nadat *Archangel* me veel te beroemd had gemaakt, wilde ik liefst in Katie McGee's idiote tijdmachine terugreizen naar die collegezaal en hem vragen na te denken over het omgekeerde. Dat dus in plaats van één opzichter in het midden jij in het midden bent en dat waar je ook gaat of staat duizenden, misschien miljoenen opzichters je de hele tijd in de gaten houden, of zouden kunnen houden.

Niet dat ik gedurfd zou hebben een docent ook maar iets te vragen. Op de universiteit zat iedereen voortdurend naar me te staren omdat ik Katie McGee was geweest, al voelde het alsof ze naar me staarden omdat ze wisten dat ik het niet had verdiend om daar te zijn. Misschien hadden ze gelijk, maar wat eerlijk is kun je niet in een laboratorium meten. Je kunt niet weten of je iets hebt verdiend. Waarschijnlijk heb je dat niet. Het was dan ook een opluchting toen ik vanwege *Archangel* stopte met studeren en terugging naar duizenden verplichtingen die ik niet zelf gekozen had en een dagelijks rooster waar ik niets over in te brengen had. Op de uni had ik in totale verbijstering de studiegids, dik als een woordenboek, doorgebladerd. Ik was door de mensa geslenterd, had het uitgebreide aanbod bekeken, de saladebar en de berg bagels en bakken vol ontbijtgranen en de softijsmachine, en had een gevoel alsof ik een of ander monumentaal, existentieel raadsel moest oplossen.

Nadat ik het compleet had verkloot en Sir Hugo Woolsey (dé Sir Hugo, toevallig ook mijn buurman) begon te vertellen over een biopic die hij produceerde en Marians boek uit zijn linnen tasje haalde – een boek waaraan ik al vijftien jaar niet meer had gedacht – zag ik mezelf ineens weer in die bibliotheek kijken naar een dun gebonden boekje dat mogelijk alle antwoorden bevatte. Antwoorden klonk fijn. Ze klonken als iets wat ik wilde, al kon ik nooit helemaal ontsluiten wat ik wilde. Al wist ik eigenlijk niet echt wat ‘willen’ betekende. Voor mij was willen vooral een wirwar van onmogelijke, tegenstrijdige impulsen. Ik wilde verdwijnen zoals Marian, ik wilde beroemder zijn dan ooit, ik wilde iets belangrijks zeggen over moed en vrijheid, ik wilde moedig en vrij zijn, maar ik wist niet wat dat betekende. Ik wist alleen hoe je doet alsof je dingen weet, maar dat is dan ook acteren.

Vandaag is mijn laatste draaidag van *Peregrine*. Ik zit in een replica van Marians vliegtuig die aan een katrolsysteem hangt, dadelijk over een enorme watertank zal worden gezwiept en dan losgelaten. Ik draag een jas van rendierbont die loodzwaar is en eenmaal nat honderd keer zwaarder zal zijn, en ik probeer niet te laten merken dat ik bang ben. Bart Olofsson, de regisseur, heeft me eerder apart genomen om te vragen of ik deze stunt echt zelf wilde doen, gelet op wat er met mijn ouders is gebeurd. ‘Ik wil die confrontatie geloof ik juist aan,’ zei ik. ‘Het kan me denk ik helpen om het af te sluiten.’ Hij legde zijn

hand op mijn schouder, zette zijn beste goeroegezicht op en zei: 'Je bent een sterke vrouw.'

Afsluiten in die zin bestaat alleen niet echt. Daarom zijn we er ook altijd naar op zoek.

De acteur die Eddie Bloom speelt, mijn navigator, draagt ook een jas van rendierbont en heeft bovendien watervaste bloedschmink op zijn voorhoofd, omdat de klap hem buiten westen zal slaan. In het echt zat Eddie meestal aan een tafeltje achter Marians stoel, maar de scenarioschrijvers, twee agressief opgewekte broers met Hitlerjugend-kapsels en Hitlerjugend-gezichten, leek het beter als Eddie voor de fatale duik naar voren zou komen. Oké, best, doe maar.

Het verhaal dat we vertellen is toch al niet wat er echt is gebeurd. Zo veel weet ik wel. Maar ik zou nooit beweren dat ik de waarheid ken over Marian Graves. Die kende alleen zij.

Acht camera's zullen mijn neerstorting filmen: zes vaste en twee bediend door duikers. Het plan is om het in één keer te doen. Hooguit twee keer. Het is een dure scène en ons budget was al nooit erg groot en is inmiddels ruimschoots overschreden, maar als je zo ver gekomen bent, is de weg vooruit de enige uitweg. In het gunstigste geval hebben we er de hele dag voor nodig. In het ongunstigste verdrink ik, eindig ik in memoriam, eindig ik net als mijn ouders, maar dan in een nepvliegtuig en een nepzee, niet eens ergens naar op weg.

'Weet je zeker dat je dit wil?'

De stuntcoördinator controleert mijn veiligheidstuig, tast met een professionele blik op zijn gezicht rond bij mijn kruis, op zoek naar de riemen en gespen tussen borstelige rendierharen. Hij heeft een zowat prototypisch leerachtig gezicht en leerachtige kleren en een houderige manier van lopen als gevolg van enkele imperfecte hersteloperaties.

'Absoluut,' zei ik.

Als hij klaar is, hijst de kraan ons op en zwaait ons naar buiten. Aan het eind van de tank hangt een diffusiescherm dat een soort horizon met het water vormt en ik ben haar, Marian Graves, vlieg over de Zuidelijke Oceaan, mijn brandstofmeter staat in het rood en ik weet dat ik nergens anders heen kan dan waar ik nu ben, wat nergens is. Ik vraag me af hoe koud het water zal zijn, hoelang het duurt voordat ik dood ben. Ik laat mijn opties de revue passeren. Ik denk aan wat ik mezelf heb beloofd. *Een stootduik.*

‘Actie,’ zegt een stem in mijn oortje, en ik duw de stuurknuppel van het nepvliegtuig naar voren alsof ik ons naar het middelpunt van de aarde ga vliegen. De takels laten de neus zakken en we duiken.

De Josephina Eterna

Glasgow, Schotland

April 1909

Een onvoltooid schip. Een scheepsromp zonder schoorstenen, klem op de helling, erboven een stalen portaalkraan, eronder een houten hellingwagen. Achter de vier onmachtige bloesems van de blootliggende schroeven onder het hek stroomde het groene water van de Clyde in onverwacht zonlicht.

Van de kiel tot de waterlijn was het roestrood, daarboven, speciaal voor de tewaterlating geverfd, wit als een bruid. (Wit deed het goed op krantenfoto's.) Als later het geknetter van de flitslampen is gedoofd en het schip eenzaam in de rivier afgemeerd ligt om uitgereed te worden, zullen mannen aan weerszijden op planken aan dikke touwen gaan staan en de platen en klinknagels van de romp glanzend zwart verven.

De twee schoorsteenpijpen zullen worden opgehesen, vastgebouwd, vastgesjord. Het dek zal worden betimmerd met teakhout, de gangen en salons beschoten met mahonie, walnoot en eiken. Er zullen divans komen, sofa's en fauteuils, bedden en badkuipen, zeegezichten in vergulde lijsten, bronzen en albasten goden en godinnen. Voor de eerste klas zal er goudgerand porseleinen servies zijn met een motief van gouden ankertjes (het beeldmerk van L&O Lines). Voor de tweede klas: blauwe ankertjes, blauwe rand (blauw, de kleur van de maatschappij). De derde klas zal het moeten doen met effen wit serviesgoed, de bemanning met tinnen. Er zullen wagons vol kristal, zilver en porselein, damast en fluweel komen. Drie piano's zullen aan boord worden getakeld, als stijfpotige dieren in netten bungelen. Via de loopplank zal een compleet bos potpalmen naar binnen worden

gereden. Kroonluchters zullen worden opgehangen, ligstoelen dichtgeklapt als krokodillenbekken opgestapeld. Uiteindelijk zal het kolen laden beginnen, zal de eerste lading verdwijnen in openingen laag in de romp, in de kolenbunkers onder de waterlijn, ver verwijderd van alle pracht en praal. Diep in de ketels in het ruim zal het eerste vuur worden aangestoken.

Maar op de dag van zijn tewaterlating was het schip slechts een huls, een kale, kille wig van staal. In zijn slagschaduw was het een drukte van belang: rumoerige plukjes scheepsarbeiders, Glasgowse gezinnen afgekomen op het spektakel, straatbengels die met kranten en boterhammen leurden. Een schitterend blauwe lucht prijkte als een wimpel hoog boven hen. In deze stad van mist en roet kon zo'n lucht alleen maar een goed voorteken zijn. Er speelde een blaaskapel.

Mevrouw Lloyd Feiffer, Matilda, echtgenote van de nieuwe Amerikaanse eigenaar van het schip, stond met een fles scotch onder haar arm geklemd op een met blauw-witte vlaggetjes afgezet podium. 'Zou het niet champagne moeten zijn?' had ze aan haar man gevraagd.

'Niet in Glasgow,' zei hij.

Matilda moest de fles stukslaan tegen de scheepsboeg en het schip dopen met de naam die ze liefst uit haar gedachten zou bannen. Ze wilde dat het louterende uiteenspatten van glas al achter de rug was, ze haar plicht had gedaan, maar kon nu alleen maar wachten. Er was een of ander oponthoud. Lloyd was nerveus, zei af en toe iets tegen de scheepsbouwer, die stijf van de spanning leek. Een stel ongelukkig kijkende Engelsen met bolhoed drentelde rond op het podium evenals een stel Schotten van het scheepsbouwbedrijf en nog wat andere mannen die ze niet kon plaatsen.

Het schip was al half af toen L&O Lines, in 1857 in New York opgericht door Lloyds vader, Ernst, en in 1906 geërfd door Lloyd, de noodlijdende Engelse maatschappij verwierf die het oorspronkelijk wilde laten bouwen. ('Haar' wilde laten bouwen, zou Lloyd zeggen. Maar voor Matilda zouden schepen altijd onzijdig zijn.) Ze waren de romp aan het dubbelen toen het geld opraaakte en hervatten het werk pas nadat Lloyds dollars waren omgezet in ponden sterling en vervolgens in staal. De mannen met bolhoed die overgekomen waren uit Londen en onderling chagrijnige opmerkingen uitwisselden over het schitterende weer, hadden het schip ontworpen, geruzied over

de blauwdrukken en een degelijke naam gekozen die Lloyd had genegeerd. Nu stonden ze hier overbodig te wezen: sneue sukkels met keurig geborstelde hoeden op een met vlaggetjes versierd podium, aan hun voeten de vrolijk kolkende klanken van de mars die de blaaskapel ten gehore bracht. De helling was ingesmeerd met talg om het schip soepeler te laten glijden en Matilda voelde dat de dikke dierlijke stank door haar kleren drong en zich verspreidde over haar huid.

Lloyd wilde een fraai passagiersschip om L&O nieuw leven in te blazen. Toen Ernst stierf was de vloot vermoeid en verouderd, voor het merendeel stoomschepen van de wilde vaart die de kust afsjacherden plus wat over de Atlantische Oceaan heen en weer tuffende passagiers-vrachtschepen en enkele afgewerkte windjammers die de graan- en guanoroutes over de Stille Oceaan voeren. Het nieuwe schip zou niet het grootste of snelste of weelderigste passagiersschip zijn dat vanuit Europa de oceaan overstak, geen serieuze concurrent van de titanische luxeschepen van de White Star Line die in Belfast van stapel liepen, maar Lloyd had tegen Matilda gezegd dat het een respectabele amuse-bouche was aan de dis van de grote heren.

‘Wat is er aan de hand?’ blafte Lloyd. Matilda schrok ervan. De vraag was gericht aan Addison Graves, kapitein Graves, die dichtbij stond, eigenlijk boven hen uitsteeg, al leek hij met zijn gebruikelijke, iets voorovergebogen houding vooral een preventieve verontschuldiging voor zijn lengte te willen uitdrukken. Hij was dun, op het mager af, maar had stevige botten, zwaar als knuppels.

‘Er is een probleem met de klink,’ zei Graves tegen Lloyd. ‘t Zal niet lang meer duren.’

Lloyd keek fronsend naar het schip. ‘Ze lijkt wel geketend. Ze hoort op zee te zijn. Wat jij, Graves?’ Hij werd plotseling joviaal. ‘Is ze niet magnifiek?’

De boeg torende messcherp boven hen uit. ‘Het is een goed schip,’ zei Graves minzaam.

Hij zou de eerste kapitein van het schip zijn en was met Lloyd en Matilda overgekomen voor de tewaterlating; de vier Feifferjongens – Henry met zeven de oudste en de jongste, Leander, nog geen jaar oud, tussen hen in Clifford en Robert – bevonden zich allen ergens onder de hoede van hun twee kindermeisjes veilig uit het zicht. Matilda had gehoopt tijdens de reis een meer vertrouwelijke band met

Graves op te bouwen. Hij was niet onvriendelijk, nooit onbeleefd, maar ze kwam niet door zijn gereserveerde houding heen. Zelfs haar brutaalste pogingen om iets van zijn binnenleven te ontdekken hadden niets opgeleverd. ‘Wat bracht u ertoe naar zee te gaan, kapitein Graves?’ had ze op een avond tijdens het diner gevraagd. ‘Ga in willekeurig welke richting ver genoeg en u stuit op de zee, mevrouw Feiffer,’ zei hij. Ze had zich terechtgewezen gevoeld. Ze ging hem zien als een vertegenwoordiger van de fundamentele ondoorgrondelijkheid van mannen. Lloyd hield van hem met een oprechtheid die hij verder voor niemand leek te tonen, zeker niet voor Matilda. ‘Ik ben hem mijn leven verschuldigd,’ zei Lloyd vaak. ‘Je leven kan geen schuld zijn,’ riposteerde zij een keer, ‘anders is het niet echt van jou en heeft er niemand iets gered.’ Daarop lachte Lloyd alleen en vroeg of ze overwogen had filosoof te worden.

Ze hadden als jongemannen samen op dezelfde driemaster gevaren. Graves werkte indertijd als matroos en Lloyd, net afgestudeerd van Yale, deed min of meer alsof hij ook een matroos was. Ernst, Lloyds vader, had gezegd dat hij van wanten moest weten (letterlijk) wilde hij L&O erven. Toen de onfortuinlijke Lloyd voor Chili overboord sloeg, was Graves alert en handig genoeg om hem een touw toe te gooien en weer aan boord te hijsen. Sindsdien vereerde Lloyd Graves als een verlosser. (‘Maar jij wist dat touw te pakken,’ zei Matilda. ‘Jij liet het niet los.’) Na Chili klom Lloyd op binnen het bedrijf en dat gold ook voor Graves.

Het podium bevond zich niet langer in de schaduw. Matilda transpireerde en haar korset plakte en schuurde. Lloyd leek te denken dat ze wel zou weten hoe je een schip doopt. ‘Sla gewoon de fles stuk tegen de boeg, Tildy,’ had hij gezegd. ‘Het is heel makkelijk.’

Zou ze het weten als het zover was? Zouden ze eraan denken haar te waarschuwen? Ze wist alleen dat ze kennelijk een signaal zou krijgen (van wie precies wist ze alleen niet) zodra het schip in beweging kwam en dat ze de whiskyfles tegen de boeg moest stukslaan en het schip moest dopen met de naam Josephina Eterna, naar de minnares van haar man.

Toen ze maanden geleden aan de ontbijttafel aan Lloyd had gevraagd hoe het schip zou heten, had hij zonder zijn krant te laten zakken de naam genoemd.

Matilda's kopje had niet gerinkeld toen ze het weer had neergezet. Daar kon ze tenminste trots op zijn.

Ze was jong geweest, maar niet te jong toen Lloyd met haar trouwde, zij eenentwintig, hij zesendertig, zij oud genoeg om te weten dat ze gekozen was om haar vermogen en haar potentiële geschiktheid voor de voortplanting, niet uit liefde. Ze verlangde alleen dat Lloyd zich respectvol discreet zou gedragen. Dat had ze voor hun verlovingsgeregten hem gezegd en hij had vriendelijk geluisterd en instemmend geantwoord dat er veel te zeggen was voor een eigen privéleven binnen het huwelijk, vooral ook omdat het vrijgezellenbestaan hem zo lang zo goed was bevallen. 'Dan begrijpen we elkaar,' had ze gezegd, en ze had hem haar hand toegestoken. Hij had die plechtig geschud en haar vervolgens gezoend, vol op de mond en behoorlijk lang, en ongewild was ze toch verliefd geworden. Pech.

Maar ze wilde niet terugkomen op haar woorden. Ze probeerde zich zo goed mogelijk te verzoenen met Lloyds escapades en richtte haar hartstocht op haar kinderen en het onderhouden van haar garderobe en uiterlijk. Lloyd voelde genegenheid voor haar, wist ze, en was naar ze begreep in bed liefdevoller dan menig andere echtgenoot, al wist ze ook dat ze absoluut niet het type was dat hij begeerde. Hij gaf de voorkeur aan temperamentvolle, onverzadigbare vrouwen, doorgaans ouder dan Matilda, vaak ook ouder dan hijzelf, zeker ouder dan de naamgeefster van het schip, die Jo, die pas negentien was en donkerharig en wispelturig. Maar Matilda was wijs genoeg om te weten dat juist de geliefde die afweek van het geijkte type een nefaste uitwerking op mensen kon hebben.

De naam van het schip had een beroerde beloning geleverd voor haar toegeeflijkheid en ruimhartigheid en zodra ze een ogenblik alleen had, ver weg van rammelend servies en ogen van bedienden, liet ze alsnog een paar traantjes. Vervolgens vermande ze zich en ging ze weer dapper verder, zoals altijd.

Op het podium wendde Lloyd zich gespannen naar haar toe. 'Het is bijna zover.'

Ze probeerde zich gereed te maken. De flessenhals was te kort om er goed grip op te krijgen, helemaal met zijden handschoenen aan, en de fles gleed uit haar handen en landde met een klap hachelijk dicht bij de podiumrand. Toen ze hem oprapte, tikte iemand haar op